

2011-11-09

B E S L U T

Lannebo Fonder AB
Att. Styrelseordföranden
Box 7854
103 99 STOCKHOLM

FI Dnr 10-7926

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 787 80 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Anmärkning och straffavgift

Finansinspektionens beslut (att meddelas den 10 november 2011 kl. 08.00)

1. Finansinspektionen ger Lannebo Fonder AB (556584-7042) en anmärkning.

(12 kap. 1 § lagen [2004:46] om investeringsfonder)

2. Lannebo Fonder AB ska betala en straffavgift på tio miljoner kronor (10 000 000) kronor.

(12 kap. 7 och 8 §§ lagen om investeringsfonder)

Hur man överklagar, se *bilaga 1*.

Sammanfattning

Lannebo Fonder AB har tillstånd att driva fondverksamhet och att bedriva diskretionär portföljförvaltning avseende finansiella instrument enligt lagen (2004:46) om investeringsfonder. Bolaget förvaltar sex värdepappersfonder och sex specialfonder.

Finansinspektionens utredning visar att det har funnits brister i verksamheten. Framför allt har Lannebo Fonder AB haft en bristande intern styrning och kontroll. Detta har berott på att företagsledningen, dvs. bolagets styrelse och verkställande direktör, inte fullt ut tagit sitt ansvar att se till att bolaget hade en lämplig och fungerande intern kontrollorganisation. Till exempel har funktionerna för riskhantering och regelefterlevnad inte fungerat på ett tillfredsställande sätt även om visst arbete har konstaterats. I fondförvaltningen har det skett placeringsöverträdelser bestående av att bolaget har investerat medlen i fonderna i strid med de placeringsbegränsningar som gäller enligt lag och fondbestämmelser. Bolaget har i vissa fall uppmärksammat och åtgärdat överträdelserna.

Lannebo Fonder AB har delvis medgett de överträdelser av regelverket och brister i organisationen avseende fondförvaltningen, funktionerna för riskhantering och regelefterlevnad samt företagsledningens ansvar, som Finansinspektionen påpekar i sin utredning. Bolaget har dock framhållit att det vidtagit och kommer att vidta förbättringsåtgärder.

Även om Lannebo Fonder AB har gjort detta är det utrett att bolaget har överträtt centrala regler för verksamheten. Företagsledningen kan därmed inte undgå kritik för de brister som har uppmärksamrats. Bolaget har emellertid informerats om att organisationen har förstärkts och att styrelsen har utökats med en ny ledamot.

Med anledning av bolagets överträdelser av regelverket ger Finansinspektionen bolaget en anmärkning. Finansinspektionen finner emellertid att anmärkningen ska förenas med en hög straffavgift.

1 Bakgrund

Lannebo Fonder AB (bolaget) fick tillstånd att driva fondverksamhet den 7 juli 2000. Sedan den 27 februari 2008 har bolaget tillstånd för diskretionär portföljförvaltning avseende finansiella instrument. Bolaget förvaltar sex värdepappersfonder och sex specialfonder. Den 30 juni 2011 hade bolaget 24 anställda och den samlade fondförmögenheten uppgick till 29,4 miljarder kronor. Tillgångarna i den diskretionära portföljförvaltningen uppgick till 9,7 miljarder kronor.

I augusti 2010 inledde Finansinspektionen en tillsynsundersökning av delar av verksamheten i bolaget. I samband med denna upptäcktes oklarheter i bolagets organisation samt i bolagets instruktioner och rutiner. I september 2010 fördjupades undersökningen med bland annat ett platsbesök hos bolaget i november 2010. Temat för undersökningen har varit de regler om organisatoriska krav som infördes den 23 juli 2008, när Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2008:11) om investeringsfonder trädde i kraft. Denna undersökning har därför avgränsats till att endast avse tiden från och med den 23 juli 2008 till och med den 31 juli 2011. Därefter trädde nya regler i kraft, se avsnitt 2.

2 Allmänt om tillämpliga bestämmelser

I ärendet aktualiseras ett flertal bestämmelser om fondförvaltning, funktionerna för riskhantering och regelefterlevnad, sund fondverksamhet samt företagsledningens ansvar. Finansinspektionen redogör för de bestämmelser som tillämpas för detta beslut i *bilaga 2*.

Det är med utgångspunkt i de bestämmelser som anges i denna bilaga som Finansinspektionen har gjort de bedömningar som redovisas nedan.

Den 1 augusti 2011 trädde ändringar ikraft i lagen (2004:46) om investeringsfonder (LIF) och Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2008:11) om investeringsfonder (fondföreskrifterna). Ärendet avser dock händelser och omständigheter som har inträffat före den 1 augusti 2011, som därför ska bedömas enligt de regler som gällde vid den tiden. Hänvisningar som görs i beslutet är således till reglerna i den utformning de hade före den 1 augusti 2011.

3 Finansinspektionens bedömning

3.1 Företagsledningens ansvar

Det är företagsledningen, dvs. styrelsen och den verkställande direktören, som ansvarar för att fondbolaget uppfyller de krav som följer av LIF och andra författningar som reglerar bolagets verksamhet. Det är uttryckligen föreskrivet i 6 kap. 6 § fondföreskrifterna. Ansvaret omfattar bland annat att fördela funktioner i bolaget och se till att det finns anpassade och aktuella styrdokument. Det innebär till exempel att företagsledningen ska skapa interna kontrollfunktioner, vilka i sig är en förutsättning för företagsledningens möjligheter att säkerställa att verksamheten drivs i enlighet med gällande regler, och se till att kontrollfunktionerna har kompetens och resurser för att kunna utföra sitt arbete. Funktionerna för riskhantering och regelefterlevnad ska regelbundet rapportera skriftligen till företagsledningen. Kravet på rapportering syftar till att säkerställa att styrelse och verkställande direktören får den information om verksamheten som är nödvändig för att kunna följa upp verksamheten och vid behov vidta åtgärder. Bristfällig rapportering medför således minskade möjligheter för företagsledningen att följa upp och utvärdera verksamheten.

De brister som redogörs för i beslutet har till stor del berott på att företagsledningen brustit i att, utifrån gällande regelverk, styra och organisera verksamheten på ett sätt som tydligt fördelar funktioner och ansvarsområden och i ett senare skede kontrollera att verksamheten bedrivits på avsett sätt.

Finansinspektionen har konstaterat brister i bolagets organisation som bestått i att funktionerna för riskhantering och regelefterlevnad inte har varit oberoende. Genom oberoende kontrollfunktioner skapas förutsättningar för att funktionerna ska kunna fungera effektivt och med integritet. Funktionerna för riskhantering och regelefterlevnad har inte haft ändamålsenliga instruktioner och har dessutom under ett par år inte avlämnat tillräcklig rapportering till företagsledningen. Dessa frågor behandlas närmare i avsnitten 3.2 och 3.3. I de avsnitten framgår att funktionerna inte fullt ut har förmått fullgöra de uppgifter som har ålagts dem. För detta förutsätts att de ansvariga för funktionerna har tillräcklig sakkunskap och kompetens. Finansinspektionen anser att företagsledningen inte i tillräcklig grad har säkerställt att de personer som ansvarat för funktionerna hade den sakkunskap och kompetens som krävs för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Dessa väsentliga kontrollfunktioners arbete har inte heller varit föremål för särskild uppföljning av företagsledningen. Det ger intrycket av att ledningen inte har sett som sin uppgift att följa upp och utvärdera risk-

hantering och regelefterlevnad i bolaget. Det är allvarligt eftersom det försämrat bolagets förutsättningar för att ha en välfungerande riskhantering och regelefterlevnad, som är viktiga komponenter i god intern kontroll.

Trots påpekande från bolagets internrevision redan 2008 om att riskhanteringsfunktionens oberoende kunde ifrågasättas, föranledde det inte företagsledningen att vidta någon större översyn av verksamheten. Det var först i december 2010 i samband med Finansinspektionens undersökning som ledningen tog tag i frågan, och under våren 2011 lät uppdatera riktlinjer och instruktioner samt såg över rapporteringsrutinerna för funktionerna för riskhantering och regelefterlevnad. Företagsledningen har således inte på eget initiativ förmått skapa fungerande interna kontrollfunktioner. Detta är allvarligt eftersom det, så länge företagsledningen inte förmår att säkerställa att verksamheten drivs enligt gällande regelverk och med beaktande av fondandelsägarnas gemensamma intresse, finns uppenbara risker för nya överträdelser och risker för andelsägarna. Finansinspektionen anser därför att företagsledningen inte i tillräcklig grad har sett till att bolaget har fullgjort de skyldigheter som följer av de författningar som reglerar dess verksamhet.

De konstaterade bristerna har inneburit att bolaget inte har levt upp till kraven i 6 kap. 7–12 §§ fondföreskrifterna. Detta innebär att bolaget inte heller kan anses ha uppfyllt sin skyldighet att enligt 2 kap. 17 § LIF driva sin verksamhet så att allmänhetens förtroende för fondmarkanden upprätthålls och enskildas kapitalinsatser inte otillbörligen äventyras samt i övrigt så att verksamheten kan anses sund. Som framgår nedan har bolaget på flera punkter medgett att det har funnits brister.

3.2 Regelefterlevnad

Ett fondbolag ska ha en funktion för regelefterlevnad. Funktionen ska kontrollera och regelbundet bedöma åtgärder och rutiner för att minimera risken att bolaget inte fullgör förpliktelser enligt LIF och andra författningar. Funktionen ska regelbundet rapportera till företagsledningen.

Organisation

En förutsättning för att en funktion för regelefterlevnad ska kunna vara effektiv är normalt att den arbetar oberoende i förhållande till de funktioner som den ska granska. Kravet på oberoende är dock inte absolut. Om fondbolaget kan visa att kravet är oproportionerligt med hänsyn till den verksamhet bolaget driver och att funktionen alltjämt är effektiv, behöver det inte uppfylla detta krav. Detta framgår av 6 kap. 9 och 10 §§ fondföreskrifterna. De krav som anges i dessa paragrafer, bland annat om oberoendet, är avsedda att säkerställa regelefterlevnadsfunktionens effektivitet och integritet för att på så sätt skapa förutsättningar för en väl fungerande regelefterlevnad i verksamheten.

Från och med juli 2008 och åtminstone till juni 2009 har funktionen för regelefterlevnad i bolaget utgjorts av bolagets verkställande direktör. Denne var samtidigt även ansvarig för funktionen för riskhantering. Under november

2009 till oktober 2010 var bolagets dåvarande vice verkställande direktör ansvarig för funktionen för regelefterlevnad samtidigt som denna person var administrativ chef och ansvarig förvaltare av Lannebo Likviditetsfond. Mellan juni 2009 och april 2011 var denna person dessutom ansvarig för funktionen för riskhantering. I det perspektivet måste det anses att funktionen för regelefterlevnad under perioden juli 2008 till oktober 2010 inte har varit oberoende.

Bolaget, som inte haft några invändningar i sak, har dock framhållit att funktionen för regelefterlevnad, enligt bolagets uppfattning, inte behövde vara oberoende i förhållande till övriga funktioner eftersom verksamheten inte var tillräckligt stor eller komplex. I takt med att fondförmögenheten och verksamhetens komplexitet ökade har bolaget ansett att kraven på funktionen för regelefterlevnad också har ökat. I oktober 2010 anställdes därför en person på deltid för att ansvara för funktionen för regelefterlevnad. Denna person var då oberoende från övriga delar av verksamheten. Sedan mars 2011 är funktionen för regelefterlevnad delegerad till en utomstående uppdragstagare.

Finansinspektionen anser dock inte att bolagets verksamhet under denna period har varit okomplicerad eller av sådan begränsad omfattning att det kunde motivera att funktionen för regelefterlevnad inte behövde vara oberoende. Redan i december 2008 förvaltade bolaget sex specialfonder och sex värdepappersfonder med en total förmögenhet på 8 miljarder kronor. Bolaget har från och med år 2009 dessutom haft diskretionära portföljförvaltningsuppdrag. Av nedanstående avsnitt om *Kontroller* och *Rapportering* framgår att Finansinspektionen inte heller anser att funktionen har fungerat effektivt eftersom rapporteringen till företagsledningen har varit bristfällig. Enligt Finansinspektionens uppfattning har bolaget inte visat att dess verksamhet har varit av sådan art, omfattning och komplexitet att bolaget inte skulle ha behövt uppfylla kravet på oberoende enligt fondföreskrifterna. Bolaget har därför inte uppfyllt kraven i 6 kap. 9 och 10 §§ fondföreskrifterna.

Kontroller

De kontroller, bedömningar och utvärderingar som funktionen för regelefterlevnad ansvarar för enligt 6 kap. 9 § fondföreskrifterna syftar till att säkerställa att brister i regelefterlevnanden upptäcks och åtgärdas, och att rutiner och instruktioner vid behov förändras.

Bolaget har uppgett att regelefterlevnadsfunktionen minst årligen har kontrollerat bolagets instruktioner och rutiner för att bedöma om dessa är lämpliga och effektiva. Därutöver har funktionen, enligt bolaget, följt upp och bedömt om de åtgärder och rutiner som bolaget har för att minimera risken att det inte följer gällande regelverk, är lämpliga och effektiva. De kontroller och den uppföljning som bolaget uppger att regelefterlevnadsfunktionen har utfört finns däremot inte dokumenterad trots att bolaget varit skyldigt att bevara relevanta uppgifter som avser fondverksamheten. Detta krav följer av 6 kap. 6 § första stycket 6 och 8 § andra stycket fondföreskrifterna.

De kontroller, den uppföljning och utvärdering som bolaget har uppgett att funktionen för regelefterlevnad har utfört finns alltså inte dokumenterad. Finansinspektionen ifrågasätter därför om funktionen har utfört de arbetsuppgifter som krävs enligt fondföreskrifterna. Tvärt om talar avsaknaden av dokumentation mot att uppgifterna har utförts. Finansinspektionen finner därmed att bolaget inte har visat att det har uppfyllt kraven i 6 kap. 9 § fondföreskrifterna.

Rapportering

Rapporteringen till företagsledningens ska ske regelbundet och minst årligen. Det framgår av 6 kap. 7 och 10 §§ fondföreskrifterna. Rapporterna ska bland annat innehålla uppgifter om vilka åtgärder som har vidtagits vid eventuella brister. Kravet på skriftlig rapportering tar sikte på att säkerställa att styrelsen och den verkställande direktören får den information som är nödvändig för att kunna följa upp verksamheten och vid behov vidta åtgärder. Bristfällig och utebliven rapportering försämrar således företagsledningens möjligheter att följa upp och utvärdera verksamheten.

I Finansinspektionens utredning har det framkommit att funktionen för regelefterlevnad överhuvudtaget inte har lämnat någon skriftlig rapportering till företagsledningen för år 2008. För år 2009 och 2010 har bolaget lämnat en rapport per år till företagsledningen. Rapporten för 2009 var ytterst kortfattad och innehöll enbart information om att funktionen för regelefterlevnad under året har bevakat de operativa riskerna samt kontrollerat att bolaget följer rutiner och instruktioner. Därutöver innehöll rapporten information om en felaktig flaggning som hade uppmärksammats. För år 2010 har dock en mer omfattande rapport lämnats.

Bolaget har inte haft några invändningar mot de iakttagelser som Finansinspektionen har gjort.

Eftersom regelefterlevnadsfunktionen inte lämnade någon skriftlig rapportering till företagsledningen överhuvudtaget under år 2008 och lämnade en bristfällig rapport för år 2009, anser Finansinspektionen att bolaget inte har uppfyllt kravet på regelbunden skriftlig rapportering till företagsledningen i 6 kap. 7 och 10 §§ fondföreskrifterna. Det har därför inte varit möjligt för företagsledningen i bolaget att med den rapportering som den tagit emot, i tillräcklig omfattning, följa upp och utvärdera eventuella brister som avser regelefterlevnaden i bolagets verksamhet.

3.3 Riskhantering

Ett fondbolag ska ha en funktion för riskhantering. Det ska finnas instruktioner för denna funktions arbete. Funktionen ska regelbundet rapportera till företagsledningen.

Organisation

Ett fondbolags funktion för riskhantering ska arbeta oberoende. Bolaget behöver dock inte uppfylla detta krav för andra delar av verksamheten än fondför-

valtningen, om det kan visa att kravet inte är proportionerligt med hänsyn till verksamheten i fråga och att bolagets funktion för riskhantering i dessa delar av verksamheten fortfarande fungerar effektivt. Detta framgår av 6 kap. 12 § första stycket i fondföreskrifterna. Kravet på en oberoende riskhanteringsfunktion syftar till att säkerställa funktionens integritet och effektivitet och för att på så sätt skapa förutsättningar för en väl fungerande riskhantering.

Som nämnts under avsnitt 3.2 har de två personer som mellan juli 2008 till april 2011 ansvarade för funktionen för riskhantering samtidigt haft andra uppgifter i verksamheten, bland annat som verkställande direktör respektive vice verkställande direktör och ansvarig för regelefterlevnadsfunktionen. Den ena personen var även samtidigt ansvarig för fondadministrationen och ansvarig förvaltare av Lannebo Likviditetsfond. Med beaktande av detta måste det anses att funktionen för riskhantering mellan juli 2008 till april 2011 inte har varit oberoende.

I bolagets internrevisionsrapport för 2008 påpekade bolagets internrevision att riskhanteringsfunktionen kunde uppfattas som att den inte arbetade oberoende.

Bolaget, som inte har invänt mot dessa omständigheter i sak, har gjort gällande att riskhanteringsfunktionen fram till och med årsskiftet 2008/2009 var lämpligt organiserad och effektiv, trots att den inte var separerad från de funktioner som den skulle kontrollera. Bolaget hävdar att verksamheten fram till dess inte var så komplex som den är idag. Bolaget har också gjort gällande att riskhanteringsfunktionen alltid har varit oberoende gentemot de funktioner som den kontrollerat. Beträffande oberoende i förhållande till förvaltningen av Lannebo Likviditetsfond, så har bolaget ansett att det säkerställt en oberoende kontroll, genom att fondadministratören har rapporterat identifierade placeringsöverträdelser i den fonden direkt till den verkställande direktören, istället för den ansvarige för riskhanteringsfunktionen. Någon dokumentation som styrker att den rutinen har upprätthållits finns dock inte. Bolaget har vidare uppgett att det i januari 2011 utsåg en ny ansvarig förvaltare för Lannebo Likviditetsfond. Därutöver har bolaget i april 2011 delegerat ansvaret för funktionen för riskhantering till en utomstående uppdragstagare och anställt en person som utför riskkontroller.

Finansinspektionen bedömer däremot att funktionen för riskhantering under perioden juni 2009–april 2011 inte har varit organiserad så att den har varit oberoende i förhållande till de delar av verksamheten som den hade till uppgift att kontrollera. Det måste anses uppenbart att det inte har förelegat något oberoende när bolagets vice verkställande direktör samtidigt var ansvarig för funktionen för riskhantering, funktionen för regelefterlevnad och dessutom var administrativ chef och ansvarig förvaltare för Lannebo Likviditetsfond. Det måste påpekas att kravet på en i förhållande till fondförvaltningen oberoende riskhanteringsfunktion är ovillkorligt. Finansinspektionen kan inte finna att bolaget har visat att så har varit fallet i bolagets verksamhet. Som nämnts under avsnitt 3.2 anser Finansinspektionen inte heller att bolagets verksamhet under denna period har varit okomplicerad eller av sådan begränsad omfattning att det kunde

motivera att riskhanteringsfunktionen inte behövde vara oberoende i förhållande till övriga delar av verksamheten. Funktionen har, som framgår nedan under avsnitten *Instruktioner och rutiner* samt *Rapportering*, inte heller fungerat effektivt. Enligt Finansinspektionens uppfattning har bolaget således inte visat att verksamheten i bolaget har varit av sådan art, omfattning och komplexitet att bolaget inte skulle ha behövt uppfylla kravet på oberoende i förhållande till övriga delar av verksamheten enligt fondföreskrifterna. Bolaget har därmed inte följt bestämmelserna i 6 kap. 12 § första stycket fondföreskrifterna.

Instruktioner och rutiner

Ett fondbolags instruktioner och rutiner för riskhantering ska syfta till att identifiera risker i verksamheten och vid behov fastställa den acceptabla risknivån. Det ska också finnas rutiner, metoder och mekanismer för att hantera dessa risker. Detta framgår av 6 kap. 11 § andra stycket fondföreskrifterna. Reglerna ska säkerställa att ett fondbolag har nödvändiga rutiner på plats för att uppnå en ändamålsenlig och väl fungerande riskhantering vilket i sin tur är nödvändigt för en god intern kontroll.

Av 6 kap. 11 § tredje stycket och 12 § andra stycket 1 fondföreskrifterna framgår att det är funktionen för riskhantering som ska kontrollera att instruktionerna och rutinerna för riskhanteringen är lämpliga och effektiva, att rutinerna följs och att brister i instruktionerna och rutinerna åtgärdas. Dessa regler tar sikte på att säkerställa att fondbolaget upptäcker och åtgärdar brister i verksamheten och att det ändrar rutiner och instruktioner om det behövs. För att underlätta dels för bolag att följa upp sin verksamhet, dels för Finansinspektionen i tillsynsverksamheten, ska fondbolag även bevara relevanta uppgifter som avser fondverksamheten och den interna organisationen i minst fem år. Det framgår av 6 kap. 1 § första stycket 1 fondföreskrifterna.

Finansinspektionen har granskat bolagets instruktioner för riskhanteringen. Dessa har varit bristfälliga eftersom de endast har omfattat delar av de rutiner som bolaget har haft för att identifiera riskerna i verksamheten. Det har till exempel saknats ändamålsenliga instruktioner för samtliga riskkontroller som ska göras, när de ska göras och vem som ska utföra dem. Den acceptabla risknivån och vilka rutiner som har antagits för att hantera riskerna har inte heller framgått. Instruktionerna har innehållit motstridiga uppgifter kring ansvarsfördelningen och det har också saknats uppgifter om vem som är ytterst ansvarig för riskkontrollerna.

Bolaget, som inte har invänt mot dessa omständigheter i sak, har anfört att även om det saknats delar i instruktionerna så har riskhanteringsfunktionen utfört kontroller av fondernas innehav. Finansinspektionen har funnit att ett flertal av dessa kontroller som enligt bolaget ska ha gjorts inte är tillräckligt väl dokumenterade. Det går till exempel i flera fall inte att se vem som har utfört kontrollerna, vad som har kontrollerats och när detta har skett. Bolaget har inte heller förmått visa att riskhanteringsfunktionen har kontrollerat att rutinerna i övrigt följs eller att instruktionerna och rutinerna är lämpliga och effektiva.

Bolaget har också uppgett att styrelsen i april 2011 har fastställt nya instruktioner avseende funktionen för riskhantering. Finansinspektionen anser att även om bolaget skulle ha gjort de granskningar och kontroller som det uppger att det har utfört, har instruktionerna för riskhanteringen till april 2011 saknat väsentligt innehåll för att säkerställa en ändamålsenlig och välfungerande riskhantering. Bolaget har därför inte uppfyllt kravet i 6 kap. 11 § andra stycket fondföreskrifterna.

Bolaget har inte heller förmått visa att det har uppfyllt kravet i 6 kap. 11 § tredje stycket och 12 § andra stycket 1 fondföreskrifterna på att kontrollera att instruktionerna och rutinerna är lämpliga och effektiva, att rutinerna följs och att brister i instruktionerna och rutinerna åtgärdas. De kontroller som bolagets funktion för riskhantering har utfört har varit otillräckliga vilket i sin tur har medfört att rapporteringen till bolagets företagsledning också har varit bristfällig. Se även nedan under avsnitt *Rapportering*. Otillräckliga kontroller i riskhanteringen och bristfällig rapportering äventyrar bolagets möjligheter att upptäcka och åtgärda överträdelser och risker i verksamheten.

Genom att inte bevara tillräckliga uppgifter om de kontroller som riskhanteringsfunktionen uppges ha utfört har bolaget inte heller uppfyllt de krav som ställs i 6 kap. 1 § första stycket 6 fondföreskrifterna. Därigenom har bolagets och Finansinspektionens möjligheter att följa upp verksamheten försvårats.

Rapportering

En funktion för riskhantering ska regelbundet rapportera till företagsledningen. Rapporteringen ska vara skriftlig och göras minst en gång om året. Det framgår av 6 kap. 7 § och 6 kap. 12 § andra stycket 2 fondföreskrifterna. Rapporterna ska bland annat innehålla uppgifter om identifierade brister och om vilka åtgärder som har vidtagits för att åtgärda dessa. Kravet på skriftlig rapportering syftar till att säkerställa att styrelsen och verkställande direktören får den information som är nödvändig för att kunna följa upp verksamheten och vid behov vidta åtgärder. Bristfällig rapportering medför således minskade möjligheter för företagsledningen att följa upp och utvärdera verksamheten.

Riskhanteringsfunktionen i bolaget har lämnat skriftliga rapporter till styrelsen en gång per år under perioden 2008–2010. Rapporteringen har varit mycket kortfattad och för 2008 anger den endast: ”Inga avvikelser har konstaterats”. Rapporten för 2009 innehåller uppgifter om en avvikelse och om ett urval kontroller som har gjorts under året. Rapporteringen för år 2010 var något mer omfattande.

Bolaget har inte haft något att invända mot Finansinspektionens iakttagelser av de rapporter som lämnats till företagsledningen.

Enligt Finansinspektionens bedömning kan det inte ha varit möjligt för företagsledningen i bolaget att med den rapportering som gjordes 2008 och 2009, i tillräcklig omfattning följa upp och utvärdera riskerna i verksamheten. Finansinspektionen anser därför att de rapporter som bolagets funktion för riskhanter-

ing har lämnat till företagsledningen för dessa år har varit bristfälliga. Bolaget har därmed inte uppfyllt 6 kap. 7 § fondföreskrifterna.

3.4 Fondförvaltningen

Ett fondbolag är skyldigt att i sin förvaltning av investeringsfonder alltid iaktta principen om riskspridning. De placeringsbegränsningar som anges i LIF för förvaltning av fonder är ett uttryck för detta och syftar till att skydda andelsägarna mot de risker som uppkommer om alltför stor del av fondförmögenheten exponeras mot ett fåtal olika motparter eller emittenter. Under förutsättning att principen om riskspridning kan upprätthållas, får Finansinspektionen medge undantag från de gränser som anges i LIF. Sådana undantag ska då framgå av fondbestämmelserna för den fonden. Fondbestämmelserna anger, tillsammans med de begränsningar som framgår i LIF, de ramar som finns för fondbolagets förvaltning av fonden. Något förenklat kan fondbestämmelserna sägas vara en del av fondbolagets avtal med andelsägarna. Om den faktiska förvaltningen avviker från vad fondbestämmelserna eller LIF anger, har andelsägarna inte fått den fondförvaltning de har haft anledning att förvänta sig.

Överträdelser av placeringsbegränsningarna i 5 kap. 11 § LIF

En regel som är avsedd att säkerställa riskspridning är att det i en investeringsfond får ingå insättningar på konto hos ett och samma kreditinstitut till högst 20 procent av fondens värde. Detta framgår av 5 kap. 11 § LIF.

Det har under Finansinspektionens undersökning framkommit att det i fonderna Lannebo Alpha och Lannebo Alpha Select under åren 2008–2011 respektive 2009–2011 har ingått placeringar på konto hos samma kreditinstitut med upp till som högst 70 respektive 72 procent av varje fonds tillgångar.

Bolaget har uppgett att den större delen av placeringarna har utgjorts av säkerheter för upptagna värdepapperslån. Dessa säkerheter är enligt bolaget kvittningsbara mot fondernas skulder för värdepapperslånen. Bolaget har angett att äganderätten till kontomedlen övergår till kreditinstitutet när bolaget för över medlen till institutet (transfer of title). Säkerheterna är därför inte att anse som kontoplaceringar. Bestämmelsen i 5 kap. 11 § LIF är därmed inte aktuell i detta hänseende. Bolaget anser i stället att bestämmelsen i 5 kap. 14 § LIF ska tillämpas analogt för dessa placeringar. För denna bestämmelse finns en möjlighet enligt 16 kap. 9 § fondföreskrifterna att göra en nettoberäkning av motpartsexponeringar hänförliga till OTC-derivat. En liknande nettoberäkning bör enligt bolaget kunna göras mellan fordringar och skulder enligt det avtal som reglerar värdepapperslånen. Bolaget anser att placeringarna därmed inte ska betraktas som en så stor exponering mot kreditinstitutet i fråga som enbart placeringen på kontot utgörs av. Den faktiska exponeringen överstiger enligt bolagets uppfattning därför inte de begränsningar som anges i LIF. Bolaget har uppgett att det från och med mars 2011 inte längre har kontoplaceringar som säkerheter för värdepapperslån.

Finansinspektionen noterar att det inte finns särbestämmelser om fonders kontoplaceringar som säkerhet för upptagna värdepapperslån på det sätt som finns för nettoberäkning av motpartsrisiker hänförliga till OTC-derivat. Liksom regeln i 5 kap. 11 § LIF syftar 5 kap. 14 § LIF till att sprida riskerna i en fond. Om det skulle vara möjligt att analogt tillämpa 5 kap. 14 § LIF och nettoberäkningarna motpartsexponering är det rimligt att bolaget uppfyller de krav som gäller för nettoberäkning av motpartsexponeringar hänförliga till OTC-derivat enligt 16 kap. 9 § fondföreskrifterna. Dessa krav framgår bland annat av 26 kap. 1–11 §§ Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2007:1) om kapitaltäckning och stora exponeringar (kapitaltäckningsföreskrifterna).

Finansinspektionen konstaterar att bolaget inte har visat att det har vidtagit alla de åtgärder som krävs enligt 26 kap. 1–11 §§ kapitaltäckningsföreskrifterna. Till exempel har bolaget inte löpande säkerställt kvalitén på det rättsutlåtande som ska finnas enligt 26 kap. 3 § kapitaltäckningsföreskrifterna. Bolaget har inte heller innan nettoberäkning av exponeringsbeloppen gjordes första gången anmält till Finansinspektionen på det sätt som framgår av 26 kap. 7 § kapitaltäckningsföreskrifterna. Det innebär att någon nettoberäkning i vilket fall som helst inte har varit tillåten. Finansinspektionens uppfattning är i stället att i avsaknad av särbestämmelser om investeringsfonders kontoplaceringar för upptagna värdepapperslån, och då bolaget i varje fall inte har uppfyllt kraven för att få använda nettoberäkning av motpartsexponering, ska regeln i 5 kap. 11 § LIF tillämpas. De belopp som har varit placerade på konto ska därför anses utgöra exponeringen mot kreditinstitutet. Kontoplaceringarna har vida överstigit den begränsning som anges i 5 kap. 11 § LIF. Bolaget har därmed inte följt denna regel. Vid denna bedömning blir det inte aktuellt att pröva om 5 kap. 14 § LIF kan tillämpas analogt på det sätt som bolaget hävdar.

Överträdelser av fondbestämmelserna

Under förutsättning att principen om riskspridning kan upprätthållas, får Finansinspektionen för en specialfond medge undantag från de placeringsbegränsningar som anges i LIF. Undantagen och vad de innebär ska då i stället framgå av fondbestämmelserna för fonden. Fondbestämmelserna utgör tillsammans med LIF de ramar som gäller för förvaltningen av fonden. Om en fonds placeringar avviker från dessa har en andelsägare erhållit en annan förvaltning än vad den har haft anledning att förvänta sig.

Fonderna Lannebo Alpha och Lannebo Alpha Select är specialfonder. Dessa fonders placeringsbegränsningar, i den mån de avviker från LIF, framgår således av fondbestämmelserna. Enligt fondbestämmelserna för fonderna får inget enskilt innehav i ett bolag utgöra mer än 25 procent av respektive fonds värde. I Lannebo Alpha har det under perioden 29 januari 2010–29 april 2010, ingått överlåtbara värdepapper från en och samma emittent med så mycket som 37 procent av fondens värde. I Lannebo Alpha Select har det från och med 1 mars 2010 till och med 29 april 2010 ingått överlåtbara värdepapper från samma emittent med upp till 26,5 procent av fondens värde.

Bolaget har inte haft något att invända mot Finansinspektionens iakttagelser.

Eftersom fonderna Lannebo Alpha och Lannebo Alpha Selcet har haft innehav i överlåtbara värdepapper från en och samma emittent som överskridit de begränsningar som anges i fondbestämmelserna, har bolaget brutit mot fondbestämmelserna för fonderna. Detta har påverkat riskexponeringen för andelsägarna i fonderna eftersom de har varit utsatta för potentiellt högre risker än de kunnat förvänta sig.

Överträdelser av placeringsbegränsningarna i 5 kap. 6 § LIF

En av de mer centrala placeringsbegränsningarna framgår av 5 kap. 6 § LIF. Huvudregeln är att i en värdepappersfond får överlåtbara värdepapper och penningmarknadsinstrument från en och samma emittent inte uppgå till mer än fem procent av fondens värde. Om det sammanlagda värdet av sådana tillgångar inte överstiger 40 procent av fondens värde, får de dock uppgå till högst tio procent av fondens värde. Dessa regler är avsedda att säkerställa riskspridningen i en fond.

Av 5 kap. 25 § LIF framgår att om värdet av tillgångar i en fond kommer att överskrida någon av bestämmelserna i 5 kap. LIF ska en rättelse vidtas så snart det lämpligen kan ske. Skälig hänsyn ska då tas till andelsägarnas intressen.

I Finansinspektionens utredning har framkommit att det förekommit ett antal överträdelser i förvaltningen av fonderna Lannebo Sverige och Lannebo Sverige 130/30. Överträdelserna har bestått i att det vid återkommande tillfällen funnits innehav från olika emittenter som var för sig uppgått till mer än 5 procent av respektive fonds värde och där det sammanlagda värdet av sådana innehav varit högre än 40 procent av respektive fonds värde. Under perioden 2008–2010 har dessa överträdelser inträffat i Lannebo Sverige vid 19 tillfällen under totalt 45 dagar. I Lannebo Sverige 130/30 har överträdelserna inträffat vid tolv tillfällen under totalt 16 dagar under perioden 2009–2010.

Bolaget har förklarat att samtliga överträdelser utom två utgör passiva överträdelser som berott antingen på prisrörelser i värdepapper som ingår i fonderna eller in- och utflöden i fonderna. Enligt bolaget har överträdelserna åtgärdats samma eller påföljande dag. Bolaget anser att 5 kap. 25 § LIF medger att tillfälliga överträdelser får åtgärdas på det sätt som bolaget gjort om de beror på externa faktorer som bolaget inte kunnat påverka. Av den anledningen har man ansett att bolagets rutiner varit korrekta. Bolaget har dock sedan februari 2011 ändrat sina rutiner så att större marginaler nu hålls i förhållande till placeringsbegränsningarna i 5 kap. 6 § LIF.

Finansinspektionen håller med bolaget om att tillfälliga överträdelser får åtgärdas på det sätt som bolaget har gjort. Det är inte det som är problemet. Regeln i 5 kap. 25 § LIF syftar till att skydda andelsägarna mot risker som de normalt inte har att räkna med och mot onödiga förluster. Problemet är i stället att det förefaller som att bolaget utnyttjat regelverket på ett sätt som det inte var tänkt. Överträdelserna i fonderna har varit återkommande och har dessutom pågått under en inte oväsentlig tid. Det har inneburit att fonderna och följaktligen ock-

så fondandelsägarna har exponerats för större risker än vad som följer av LIF och fondbestämmelserna. Ett fondbolag ska driva sin verksamhet så att förtroendet för fondmarknaden upprätthålls och enskildas kapitalinsatser inte otillbörligen äventyras (det framgår av 2 kap. 17 § LIF). Eftersom överträdelserna var återkommande borde bolaget ha anpassat placeringarna i fonderna så att större marginaler fanns mot kursrörelser och enskilda in- och utflöden i fonderna. Därigenom hade ytterligare överträdelser kunnat begränsas. Bolaget har inte vidtagit några sådana förebyggande åtgärder. Därför anser Finansinspektionen att bolaget inte har iakttagit sundhetskravet i 2 kap. 17 § LIF.

Bolaget har sedan februari i år ändrat sina interna rutiner för att öka marginalen till de begränsningar som anges i 5 kap. 6 § LIF. Trots det kan bolaget inte undgå att klandras för att de upprepane överträdelserna pågick under längre tid utan att bolaget vidtog åtgärder för att komma tillrätta med problemet.

4 Övervägande om ingripande

4.1 Tillämpliga bestämmelser

Finansinspektionen ska enligt 12 kap. 1 § LIF ingripa om ett fondbolag har åsidosatt sina skyldigheter enligt LIF, andra författningar som reglerar bolagets verksamhet, fondbestämmelserna, bolagets bolagsordning eller interna instruktioner som har sin grund i en författning som reglerar bolagets verksamhet.

Finansinspektionen har möjlighet att ingripa på olika sätt. Det kan t.ex. ske genom att Finansinspektionen ger bolaget en anmärkning eller förelägger bolaget att vidta en åtgärd för att komma tillrätta med situationen. Om överträdelserna är allvarliga ska emellertid bolagets tillstånd återkallas eller, om det är tillräckligt, ska det få en varning.

I de fall ett fondbolag har fått ett beslut om anmärkning eller varning följer av bestämmelserna i 12 kap. 7–9 §§ LIF att Finansinspektionen får besluta att bolaget ska betala en straffavgift. Straffavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kr och högst 50 miljoner kronor, men inte överstiga tio procent av fondbolagets omsättning under närmast föregående räkenskapsår.

4.2 Bedömning av överträdelserna

En förutsättning för en god intern styrning och kontroll är att ett fondbolag har väl fungerande funktioner för riskhantering och regelefterlevnad. Dessa funktioner är nämligen viktiga hjälpmedel för styrelsen och den verkställande direktören i deras arbete att skapa en tillfredsställande intern styrning och kontroll. Finansinspektionens utredning visar att båda dessa funktioner har haft brister.

Bolaget har i fondförvaltningen inte följt de placeringsbegränsningar som följer av lag och fondbestämmelser. Överträdelserna har varit återkommande och in-

nebär att andelsägarna inte fullt ut fått den förvaltning de haft anledning att förvänta sig. De visar också att bolaget har haft en bristande intern styrning och kontroll och en bristande förståelse för gällande regelverk. Om den interna styrningen och kontrollen hade varit tillräcklig, skulle sannolikt överträdelserna inom fondförvaltningen kunnat förhindras. Brister i den interna styrningen och kontrollen innebär således stor risk för att även andra överträdelser sker, eller inte uppmärksammas och åtgärdas, och är därför särskilt allvarliga. Finansinspektionens uppfattning är att företagsledningen inte fullt ut har insett innebörden av sina uppgifter och ta på sig det ansvar för verksamheten som krävs i ett fondbolag.

4.3 Bolagets åtgärder

Sedan Finansinspektionen har påtalat ovan nämnda brister har bolaget vidtagit omfattande åtgärder för att komma till rätta med dessa. För att förstärka styrelsens oberoende har bolagets verkställande direktör avgått som ledamot av styrelsen och en ny oberoende ledamot har istället valts in. Därutöver har styrelsen antagit en ny arbetsordning för sitt arbete och en ny instruktion för verkställande direktören. Genom att tydliggöra ansvarsfördelning och rapporteringsvägar har styrelsen förstärkt sin kontroll och styrning över verksamheten. Bolaget har antagit nya interna regler för funktionerna för internrevision, regelefterlevnad och riskhantering. Även dessa regler är avsedda att förstärka styrelsens styrning och kontroll. För att förstärka kompetensen har bolaget lagt ut funktionerna för regelefterlevnad och riskhantering på externa uppdragstagare. Bolaget har också höjt kompetensen genom nyrekryteringar och ökat resurserna till funktionen för internrevision.

Förutom ovanstående åtgärder har bolaget skaffat ett nytt risksystem och nytt it-stöd för att förbättra det kontrollerande arbetet och skapa en bättre uppföljning av eventuella avvikelser och på så sätt ge ett säkrare underlag för det rådgivande och kontrollerande arbetet inom funktionerna för regelefterlevnad och riskhantering. Den person som tidigare var ansvarig förvaltare för Lannebo Likviditetsfond har inte längre den rollen.

4.4 Val av ingripande

Överträdelserna av regelverket har varit så allvarliga att Finansinspektionen har övervägt om det finns grund för återkallelse av tillståndet att driva fondverksamhet eller om varning skulle vara ett lämpligt ingripande. Det som talar för att någon av dessa ingripandeformer skulle vara aktuellt är att bolagets företagsledning inte har förmått att säkerställa att verksamheten har drivits enligt gällande regelverk och med beaktande av fondandelsägarnas gemensamma intresse. Det har funnits påtagliga organisatoriska brister i de för fondverksamheten centrala funktionerna för regelefterlevnad och riskhantering. Bristerna har funnits under en längre tid. Emellertid har Finansinspektionen inte konstaterat en fullständig avsaknad av det kontrollerande arbete som funktionerna var satta att utföra. Bolaget har i ett tidigt skede efter att undersökningen inleddes vidtagit omfattande åtgärder för att komma till rätta med bristerna. Åtgärderna fram-

står som ändamålsenliga och Finansinspektionen bedömer därför att prognosen för att överträdelserna inte upprepas är god. Sammantaget anser Finansinspektionen därför att det i detta fall finns skäl att stanna vid en anmärkning istället för återkallelse eller varning. Anmärkningen ska emellertid graderas som allvarlig genom en straffavgift.

Straffavgiften får bestämmas till mellan 5 000 kronor och 50 miljoner kronor, dock får den högst uppgå till tio procent av föregående års omsättning för bolaget. Årsomsättningen enligt den senast fastställda årsredovisningen uppgår till 226,2 miljoner kronor. Straffavgiften kan därför högst uppgå till 22,6 miljoner kronor. Eftersom straffavgiften ska ses som en gradering av överträdelserna och anmärkningen betraktas som allvarlig är det rimligt med en procentuellt högre straffavgift än vad som tidigare har varit fallet vid anmärkning. Avgiften ska bestämmas till tio miljoner kronor, vilket är något lägre än hälften av den maximala avgiften.

Straffavgiften tillfaller staten och faktureras genom Finansinspektionens försorg efter att beslutet har vunnit laga kraft.

FINANSINSPEKTIONEN

Bengt Westerberg
Styrelseordförande

Inger Lind
Jurist

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen (Bengt Westerberg, ordförande, Margareta Åberg, Birgitta Johansson-Hedberg, Eva Lindström, Hans Nyman, Gustaf Sjöberg och Martin Andersson, generaldirektör) efter fördragning av juristen Inger Lind. I den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Per Håkansson, enhetschefen Agneta Blomquist och finansinspektören Charlotte Jeppsson deltagit.

HUR MAN ÖVERKLAGAR TILL FÖRVALTNINGSRÄTTEN

Om ni anser att beslutet är felaktigt kan ni överklaga det. Skriv i så fall till förvaltningsrätten, men skicka in skrivelsen till Finansinspektionen, Box 7821, 103 97 STOCKHOLM.

Ange i er skrivelse ärendets nummer, vilket beslut ni överklagar, den ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras. Underteckna skrivelsen och ange namn och adress.

Överklagandet ska ha kommit in till Finansinspektionen inom tre veckor från den dag ni fick detta beslut. Om överklagandet kommer senare får det inte prövas.

Finansinspektionen sänder överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm för prövning, om Finansinspektionen inte själv ändrar beslutet på det sätt ni har begärt.

Bilaga 2

Tillämpliga bestämmelser

Intern styrning och kontroll samt sund fondverksamhet

Ett fondbolag ska enligt 2 kap. 17 § LIF driva sin verksamhet så att allmänhetens förtroende för fondmarknaden upprätthålls och enskildas kapitalinsatser inte otillbörligen äventyras samt i övrigt så att verksamheten kan anses sund.

I 6 kap. Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2008:11) om investeringsfonder (fondföreskrifterna) anges de krav som ställs på bolagets organisation. Bolagets företagsledning, dvs. styrelsen och den verkställande direktören (jfr 6 kap. 6 §), ansvarar för att se till att ett fondbolag fullgör de skyldigheter som följer av LIF och andra författningar som reglerar bolagets verksamhet. Vidare ska företagsledningen särskilt bedöma och regelbundet se över de instruktioner och rutiner som bolaget har enligt LIF och andra författningar som reglerar bolagets verksamhet.

Ett fondbolag ska anställa personal som har den kunskap och kompetens som krävs för arbetsuppgifterna samt bevara relevanta uppgifter som avser fondverksamheten och den interna organisationen i minst fem år (6 kap. 1 § första stycket 4 och 6 fondföreskrifterna).

Fondbolaget ska säkerställa att företagsledningen får regelbundna, åtminstone årliga, skriftliga rapporter om regelefterlevnad, riskhantering och internrevision. Rapporterna ska bland annat innehålla uppgifter om vilka lämpliga åtgärder som har vidtagits vid eventuella brister (6 kap. 7 § fondföreskrifterna).

Av 6 kap. 8 § fondföreskrifterna framgår att ett fondbolag dels ska ha aktuella och lämpliga instruktioner och rutiner för att kunna upptäcka vilka risker som finns för att bolaget inte fullgör sina förpliktelser enligt LIF och andra författningar som reglerar bolagets verksamhet, dels ska införa lämpliga åtgärder och rutiner för att minimera riskerna för att bolaget inte fullgör sina skyldigheter enligt nämnda regelverk och göra det möjligt för Finansinspektionen att utöva en effektiv tillsyn.

Enligt 6 kap. 9 och 10 §§ fondföreskrifterna ska ett fondbolag ha en permanent och effektiv funktion för regelefterlevnad som dels kontrollerar att rutinerna för att minimera ovannämnda risker är effektiva, dels utvärderar de åtgärder som vidtagits för att avhjälpa riskerna. Funktionen ska också ge råd och stöd till de personer som arbetar i verksamheten. För att funktionen för regelefterlevnad ska kunna fullgöra sina uppgifter korrekt, ansvarar fondbolaget för att utse en person som ansvarar för funktionen och för all rapportering enligt kraven i 7 §.

Enligt 6 kap. 11 § första stycket fondföreskrifterna svarar företagsledningen för att styrning och uppföljning av risker i verksamheten är av tillfredsställande omfattning. Ett bolag ska enligt andra stycket i samma bestämmelse dels ha aktuella och lämpliga instruktioner för riskhantering i syfte att identifiera de risker som finns i dess verksamhet, metoder och system, dels vid behov fastställa den risknivå som bolaget kan acceptera, samt anta effektiva rutiner, metoder och mekanismer för att, mot bakgrund av risknivån ovan, hantera de risker som finns i dess verksamhet, metoder och system. Av 6 kap. 11 § tredje stycket framgår vidare att ett fondbolag även ska kontrollera att instruktioner och rutiner enligt andra stycket är lämpliga och effektiva, i vilken utsträckning bolaget, dess anställda och uppdragstagare följer de rutiner, metoder och mekanismer som ska antas enligt andra stycket, samt att åtgärder som bolaget vidtagit för att avhjälpa eventuella brister i instruktioner, rutiner och mekanismer samt de anställdas och uppdragstagares bristande tillämpning av dessa, är lämpliga och effektiva.

Funktionen för riskhantering ska enligt 6 kap. 12 § andra stycket införa de instruktioner och rutiner samt utföra de kontroller som anges i 6 kap. 11 § samt tillhandahålla rapporter och råd till företagsledningen enligt 6 kap. 7 §.

Fondförvaltning

Enligt 5 kap. 6 § första stycket LIF får i en värdepappersfond, om inte annat följer av andra stycket eller 19–22 §§, överlåtbara värdepapper och penningmarknadsinstrument från en och samma emittent inte uppgå till mer än 5 procent av fondens värde. Enligt bestämmelsens andra stycke punkten 3 får dock överlåtbara värdepapper och penningmarknadsinstrument från en och samma emittent uppgå till högst 10 procent av fondens värde under förutsättning att det sammanlagda värdet av sådana tillgångar, som har högre värde än 5 procent, är högst 40 procent av fondens värde.

Av 5 kap. 11 § LIF framgår att det, med de ytterligare begränsningar som följer av 21 och 22 §§, får ingå insättningar i ett och samma kreditinstitut eller kreditinstitut som ingår i en och samma företagsgrupp till högst 20 procent av fondens värde.

Om värdet av tillgångar i en värdepappersfond kommer att överskrida någon av gränserna i 5 kap. LIF, ska en rättelse vidtas så snart det lämpligen kan ske. Skälig hänsyn ska då tas till fondandelsägarnas intressen. Det anges i 5 kap. 25 § LIF.